

Enyém, tied, miénk... kié?

Ücsörgünk a tóparton, mellettünk birkatürelmű borgászok szorítják a bot végét. A kellemes nyár végi verőfény röntgenszerűen átvilágítja a kistálytiszt vizet. Apró balacsok kergetőznek a part mentén, némelyiket kézzel is oly könnyű elkapni, mint az akvárium foglyait. Ők a kis balekok. Önfeledten kergetőznek, siklanak, mint a villám, mégis pillanatokon belül a markunkban vannak, és eszeveszetten ficákolnak. Lessük a nagy balakat is. Azok messzire elkerülik a partvidéket, csak egy-egy márkás pecs végén akad fenn néha valamelyik. Ilyenkor a kicsik rövid időre eltűnnek a közelből, de aztán – mintha mi sem történt volna – bátran előmerészkednek. Kezdődik a vére menő játék előlről.

CSIZMASZÁRBAN CSIRKECOMB

Kánikulai hőség, füledt, verejtékszagú este. Az emberek már kora délelőtt ingujjra vetkőztek, a délutáni műszakkezdésre patakokban ömlött ró-luk a víz, most pedig a gyári porta előtt várakozva, ragadós izzadság fokozza a türelmetlenséget. A fene sem érti, miért vannak mégis bő zakóban, begombolkozva, vállra vetett pulóverekkel.

Pontban huszonnégy órakor fölharsan a műszak végét jelző kürt. A várakozó sor nekilödulna, de futótűzként terjed a hír; a kijáratnál rendőri ellenőrzés van! Nem is eredménytelenül; az egyik munkás hónaljából sertés-karaj, a másik zakózsebéből újságpapírba csomagolt marhamáj, a harmadik csizmaszárából (?) néhány csirkecomb kerül elő...

– Ezekhez képest Rodolfo amatőr kezdő – vélekedik az egyik ellenőrző, s a „bűvészi” mutatványok valóban felülmúlnak minden emberi fantáziát. Volt, aki mosléknak „álcázva” hordta a hússzeleteket, egy másik az autó pótkerekét bélelte ki kolbásszal. Szerencséjére, mindig defekt nélkül vezetett.

A razziát követő reggelen csata utáni képet mutat az udvar; szanaszét szórt húsdarabok, csontok, belsőségek, összesen kétszáz kilónyi mennyiségben. A minőséget most hagyjuk.

A nyomozók egyébként egy mini-húsgyárra is rábukkantak. Z. István lakásán a „kimenekített” húsokat fölvagdalták, darálták, fűszereztek és – abrakadabra – házi kolbász lett belőle. Olcsósága miatt ugyancsak kelendő volt Sz. városkában, míg egy névtelen bejelentő – rossz nyelvek szerint a konkurrens – véget nem vetett a feketeüzetnek.

– Dehát mitől ilyen telhetetlenek?! – sopánkodik a vállalat igazgatója. – Hiszen már bevezettük a kedvezményes húsvásárlást is, ráadásul nincs olyan üzemi fórum, amelyen ne kerülne szóba a társadalmi tulajdon védelme. Sőt, ha valakit akár tíz deka hús lopásán érünk, azonnal fegyelmi eljárást indítunk ellene! Kérem szépen, évente nyolcvan-százhusz tegyelmet adunk – és négyszáz dolgozónk van.

– Ha ilyen gyakran kell büntetni, miként lehetséges, hogy – bocsánat a szóhasználatért – mázsaszámra lopják a húst, hiány pedig nincs?

A válasz nehézkesen születik.

– A minőséggel manipulálnak, illetve manipulálhatnak. Hogy is mondjam... A zsírosabb részeket is rajta hagyják a jobb minőségűnek titulált húson. Papíron tehát voltaképpen minden stimmel. Csak azt tehetjük, hogy az eddiginél sokkal szigorúbban odafigyelünk ezekre a jelenségekre...

Annál is inkább, fűzöm hozzá gondolatban, mert a tudomány mai állása szerint egy rókáról két bőrt nem lehet lenyúzni, azaz: egy disznóból nem adható el kettő, vagy másfél.

Anélkül, természetesen, hogy a „jelenség” számláját ne a vásárló fizetné meg.

MASZEKMŰHELY – KÖZPÉNZBŐL

Faluszerte irigylük N. házat, amely a mai építkezési divat néhány bogaras vonását is magán viseli. Van benne számos szoba, kékes-lilás fürdőszobacsompe, az előszoba falán hatalmas szarvasagancs, a második szinten napozóterasz tarka mozaikokkal, aztán kakukkos óra, óriás kaktusz, színesstévé, a vitrinben a Világirodalom Remekei sorozat. A házat az utca felől egy virágos, napsugaras motívumokkal díszített vaskerítés zárja, mely – állítólag – pártját ritkítja a környéken.

Pöttömnyi, hirtelenszöke kis srác állja el az ajtót és egy tapodtat sem enged tovább, amíg nem fizetem ki a „belépti díjat”. Kényszeredetten mosolygunk e fura szokáson, de mit lehet tenni. Zsebembe nyúlok, kikaparszom a pénzem apraját – lehet vagy tizenöt forint –, és beleszórom a kölyök hordóhasú pénztárcájába. Csuda boldog.

– Óh, mindenkivel ezt a cirkuszt csinálja! – vigasztal barátságosan N. – Előbb a pénzt, aztán szabad az út. A múltkorában a nagyapját még össze is rugdosta, mert szegény faternál egy árva vas sem volt...

Áldom magamban az eget, hogy nem jutottam arra a sorsa. Béluska, „a kis fenevad” közben már önfeledten játszik. Nyakában szijon lóg a pénztárcája s oly szelid, akár egy ma született bárány.

A házigazda a műhelyét mutatja, erre a legbüszkébb. A volt garázs-ból alakította ki, kocsira ugyanis nincs szüksége. Minek is az, ha úgysem járnak vele. Otthonelő típus; szeret barkácsolni, fűrni-faragni, akár éjszakába nyúlóan is foglalatoskodik egy-egy munkával. Lakásának berendezéseit, bútorait jórészt egyedül csinálja.

Egyedül, de nem saját finanszírozásában.

– Besegített a cég is – mondja mosolyogva, kétértelmű hangszíjjal. – Afféle fizeteskiegészítésként... különben, hogy élnénk meg a négyezer forintos fizetésből, két gyerekkel? Szerintem, ha megfizetnék a melóst a munkahelyén, akkor joggal követelhetnék tőle többet. De így? Nálunk például mindenki szemet huny, ha ennek-annak lába kél, mert azt gondolják, ha sokat hóbörögnek, ember nélkül maradnak... Hébe-hóba azért lefülelnek egy-két balekot, de azok is megússzák egy papírral, vagy néhány százassal. Nézze, barátom, legyek őszinte?

– Legyen.

– Ha nem én, akkor a másik viszi el! És ha „én nem látom”, hogy ő elviszi, akkor „ő sem látja”, amit én hozok haza.

Vigyorog a házigazda, mint egy jó viccen szokás.

N. nem volt igénytelen, amikor „trombitázott”, van is a műhelyében

a modern fúrógéptől a bőséges festékválasztékig minden. Takaros rendben sorjáznak a különféle vágószerszámok, csiszolók, szegecsfélék, a faanyagok. Volt amit egy-egy liter borért, pálinkáért kapott, a többit pedig cserélte. Mondjuk, három rugós colstokot adott egy vödör falfestékért.

– Egyszer hívat a főnök, s mondja a telefonba, hogy négyszemközt akar velem beszélni – meséli N. bizalmasan az ígéretem után, hogy az ismeretségünkre való tekintettel természetesen nem írom meg. – Szóval, hívat és azt mondja, Józsi b...d meg! Még jó, hogy nem az egész gyárat viszed ki a táskádban! Merthogy egy zöldfülű portás talált nálam egy forrasztópákát és egy fúrót, mire rögtön azt feleltem: „Kölcsonbe viszem, a főnök tud róla...” Dehogy tudott! Szabadságon volt, s amikor visszajött, egyből berendelt. No, keményen leszidott, hogy így meg úgy a közösségi tulajdon, mit gondolok én arról, végül aztán odalyukadt ki, hogy néha nem mennék-e el neki segíteni építkezni? Csak azért hív engem, mondta, mert tudja rólam, hogy jó szakember vagyok. Később aztán egyszer-egyszer munkaidő alatt is bedolgoztunk neki, még a brigádnaplóba is bevezettük, hogy az építkezésen ennyi és ennyi óra társadalmi munkát végeztünk. Ő meg igazolta. Túl sokat nem írtunk, mert még valakinek feltűnik, hogy humbug az egész, hogy munkaidő alatt megy... Nomármost barátom, az egésznek az a lényege, hogy a főnököm milyen alapon vonhatja engem felelősségre? Nem is szólva arról, hogy én csak a töredékét hozhattam el annak, amit ő vitt ki a gyárkapun.

Mustrálgatom a berendezéseket, miközben N. túláradó védőbeszédét hallgatom. S hogy másra tereljem a szót, közbeszólók;

– Érdemes volna valamiféle kisvállalkozásba kezdeni egy ilyen jól felszerelt műhellyel.

– Nem ettem én bolondgombát! – csap dühödten kezével a levegőbe. – Tán, hogy belerokkanjak? Így, szép nyugisan éri meg: bent ledolgozgatom azt a nyolc órát, s utána még marad időm és erőm maszekolni. Eppen annyit, amennyire kedvem van.

Családja körében mégsem kedvelik túlságosan, a feleség panaszkodik az örökös elfoglaltságra. Béluska pedig hamar rájött, hogy elég az ajtóba állni, máris teli van a pénztárca.

– Majd ráér még a példámat követni – legyint N. – Ezek a mai fiatalok amúgy is későn érnek.

NEM LÁT, NEM HALL, NEM BESZÉL.

T. Péter harmadéves karosszéria-lakatos tanuló nem sokat töprenghetett, hogy a jó példát, avagy a rosszat kövesse-e. Amikor pedig erről morfondírozott – már késő volt. Néhány hete volt hátra a szakmunkásvizsgáig, akkor történt a baleset.

A jegyzőkönyv vallomása szerint: „A karosszéria-lakatos műhelyben levő Lada személygépkocsiból benzint akartam leereszteni saját felhasználásra (milyen tapintatos fogalmazás! – T. L.). A benzin leeresztése után a zárócsavart, menethiba miatt, nem tudtam a tankra visszacsavarni..., az ujjammal gátoltam meg a benzín kifolyását, amely azonban végigömlött a jobb karomon..., felálltam és a jobb kezemben levő selejtcsavart éppen a begesztőpisztoly lángive mellett akartam eldobni, és a benzín belobbant. Az égő ruhát csak hosszabb idő után tudtam magamról eltávolítani...”

Hajszálon múlt, hogy nem röpült levegőbe a javítócsarnok, amelyben – a jegyzőkönyv szerint – a hat órai vacsoraszünet idejében T. Péter

egyedül benzint lopott a javításra váró Ladából. Ám, mégiscsak furcsa, hogy valaki hosszabb időn keresztül viaskodik égő ruhájával, és senki sem siet a segítségére.

– Hát, tulajdonképpen én is ott dolgoztam, csak egy hegesztőszemüveg volt rajtam, s nem láttam semmit – mondja nagy nehezen Péter barátja. – Szóval, végül arra lettem figyelmes, hogy a földön egy égő test rángatózik. Fölkaptam egy poroltót, s oltottam, ahogy az crómból telt, aztán jöttek a többiek is segíteni.

Tehát csaknem egyedül oltotta el magát Péter. Ha pedig mások is ott voltak, a baleset nem vacsoraidőben történt; az étkező ugyanis több mint száz méterre van a műhelytől. Ha viszont nem a vacsoraidőben történt a baleset, akkor szemtanú lehetett az egész műhely. S ha ez igaz, akkor ott természetzerű, elfogadott dolog az efféle „saját célra történő benzinfelhasználás...” Ugye, milyen jelentősége van az időpontnak!

A műhelybeliek váltig kitartanak amellett, hogy a baleset vacsoraidőben, percek alatt történt. Hátha mégsem így volt? Elbandukolok a kórház baleseti osztályára, és a felvételi naplóban ez áll: „T. Pétert személygépkocsival hozták be, 19 óra 48 perckor. Munkahelyén körülbelül 15 perccel ezelőtt, jobb kezével a hegesztőpisztoly elé nyúlt...”

Vagyis, a baleset a munkaidő alatt történt.

– Persze, hogy ott volt az egész brancs! – ismerte be néhány héttel később Péter. – Csak betojtak, hogy ők is lebuknak. Az igaz, hogy én voltam a balga, mert hogy lehet olyan idétlenül leszívni a benzint?! De amikor megtörtént a baj, senki nem látott, nem hallott, nem segített semmit... csak engem hagytak nyakig a szarban!

Nyolc hónappal később vizsgázhat, vagyis csak ekkor juthat önálló keresethez. Ez, szerényen számolva is, húszezer forint. A város peremén, egy szoba-konyhás lakásban él szülcével, és három testvérével – az apa bányásznyugdíjából.

– Fellebbezünk, kérem! Alig vártuk, hogy a fiunk pénzt hozzon a házhoz, s akkor egy liter benzin miatt bent tartják inasnak – háborog az apa.

Fellebbeztek. Elutasították őket. Az ügy szereplői közül csupán a legfiatalabbat, T. Pétert büntették.

A BÁTŸUS NÉNE

Hihetetlennek tűnik, hogy hetven felé közeledve valakinek – bagatell dolog miatt – ügye legyen a bíróságon. Barázdált arcú, fekete kendős, hajlott hátú öreg néne gubbaszt a széken, mint egy szárnyaszegett vén gerlice. Előtte a sietősen beszélő bíró mormolja a paragrafusokat. Főlősleges is minden ceremónia, hisz' mindössze pár száz forintról van szó. Afféle rutintárgyalás ez, pár perc az egész.

Ott sorjáznak az asztalon a tárgyi bizonyítékok: az illatosító permet, a műanyag poharak, a szappanok, néhány gyerekjáték, a körömkefe és az ima-szőnyeg. Ezeket nyelte el az öregasszony batyuja, amelyet hátára vetve vitt az áruházban, amíg valakinek föl nem tűntek a csenő kézmozdulatok. A rendész azt mondja: „Naivan csinálta az öreglány, még a vak is észrevette volna”. A történet grimasza, hogy éppen ez a rendész nem látta – aki egyébként naponta három áruházi szarkát is fog –, ahogyan részlegről részlegre haladva megtelik a batyu.

Az öregasszony szúrós tekintete majd' kilyukasztja a linóleumpadlót,

tán' a világ összes kincséért sem nézne föl. Alkalmasint azt sem hallja, mikor bűnét és büntetését mondják: a társadalmi tulajdon megkárosításáért hat hónap felfüggesztett szabadságvesztésre ítélik. Lapítva szédeleg ki a menyé karján.

– A fene se érti, miért lopnak ezek a vén szatyrok – fortyan föl a folyosón a bíró. – Otthon háromszobás lakása, nagy kertje, háztartása van, s ki tudja, mennyit őrizhet a bankban... Aztán bejön a városba, és úrrá lesz rajta a kleptománia, nem tud ellenállni a kísértésnek! Utána pedig, természetesen, hazamegy, egyenest a templomba, hogy az egészet meggyónja – hcherészik egy keveset az utóbbi megállapításán, s hozzáteszi: Most harmadszor kaptuk el, legközelebb nem is ússza meg ennyivel.

Néhány nap múlva T. falu környékére visz az utam, furdal a kíváncsiság: az öregasszonyt valóban fölveti-e a jómód? A címre már csak homályosan emlékszem, a tanácselnök igazít útba.

Böbeszdű, hatalmas termetű, szavahihető ember, s mindezt dörgő hangon, meggyőző magabiztossággal adja elő:

– Ah, Annuska nénit mi is olvastuk az újságban. Csak maguk mindig az ilyen kis dolgokon csámcsognak, a nagyokról pedig hallgatnak, mint a sír. Ugye, nem haragszik az őszinteségért? Ha valaki két szappant leemel a polcra, már másnap olvasom az újságban. De hiába keresem a cikket azokról, akik százezrekről, milliókról döntenek, sokszor a saját hasznukat, előnyüket nézve. Persze-persze, Annuska néni nem tabu téma! De higgye el nekem, a legártalmatlanabb teremtés a világon, még a légynek sem árt. Néha kikapcsol az agya, olyankor mindent a zsebébe rak. Ennyi az egész.

Végigsétálunk az öregasszony háza táján. Nagy, sátortetős épületben lakik, az udvaron tyúkok kapirgálnak, kacsák pocskolnak, a karámban két-három mangalica is lehet. Szép a kert, négy gyümölcsfasor között málna és burgonya váltogatja egymást.

– A néne biztosan a lányához ment – mondja útikalauzom, – Ilyenkor déltájt mindig átgyalogol a szomszéd faluba, viszi az ebédet a tanárnő lányának, meg a családjának. Azok nagyon elfoglalt emberek, mert se főzni, se látogatni nincs idejük. De az öregasszony minden délben veszi a batyuját...

EPILOGUS HELYETT

„Horgászni csak engedéllyel szabad!” – olvasom egy otromba táblán, s nem telik bele öt perc, hogy egy öregúr komótosan végigellenőrizi a borgászokat. Nincs „szerencséje”, mindenkinek van érvényes engedélye. Csak éppen a fogás nincs garantálva. Némelyikük holdogán pörgeti a zsinórt, aztán kiderül – fölöslegesen. A borgászok bosszúságára gyerekbád telepedik a víz szélére, kis balakat keresgélnek ricsajozva.

TANKA LÁSZLÓ